

MINNESANTECKNINGAR

2014-04-13

Växt- och miljöavdelningen

Jens Weibull

jens.weibull@jordbruksverket.se

POM programrådsmöte nr 30, 2014-04-10

Närvarande:

Krister Andersson, Sveriges Pomologiska Sällskap; Ida Backström, LRF/GRO; Sanna Black Samuelsson, Skogsstyrelsen; Gunnar Gröning, Sveriges Hembygdsförbund; Eva Jansson, SLU/LTV-fak; Annett Kjellberg, Jordbruksverket (ordf.); Anna Lindhagen, Naturvårdsverket (via telefon under fm); Hilde Nybom, SLU; Maria Nyman-Nilsson, Fredrikdals museer och trädgårdar; Morten Rasmussen, NordGen; Göran Svanfeldt, FOR; Jens Weibull, Jordbruksverket (sekr.)

Anmält förhinder:

Viktoria Hallberg, Sveriges hembygdsförbund; Mats Havström, Göteborgs Botaniska Trädgård; Annette Olesen, Lantmännen lantbruk;

Mötets öppnande

Annett Kjellberg, Regelenheten vid Jordbruksverket, hälsade samtliga välkomna och särskilt Krister Andersson som från och med detta möte representerar Sveriges Pomologiska Sällskap, samt Gunnar Gröning från kulturreseptatet Vallby Sörgården som tillfälligt ersatte Viktoria Hallberg.

Uppföljning av beslut från föregående möte

Minnesanteckningarna från höstmötet 17 oktober 2013 på Riksantikvarieämbetet i Stockholm gicks igenom. Det noterades att slutrapporten från den externa utvärderingen ännu inte hade distribuerats. På Eva Janssons fråga beskrev Gunnar Gröning kort samarbetet med NordGen kring odlingen av genbanksmaterial. Utöver de ärenden som var uppförda på dagordningen för uppföljning, lämnades inga kommentarer.

Återkoppling från verkstaden på Hooks herrgård

Annett bjöd inledningsvis in de närvarande att reflektera över POM:s framtidsverkstad 11-12 mars. Flera ansåg att det hade varit ett bra möte med hög aktivitet, positivt med bredden på deltagarna som också inkluderade odlare och folk med kontakter i bransch och näringsliv. De många aspekterna av nyttjande

nämndes särskilt. Flera små nätverksgrupper har redan etablerats (bl.a. gruppen kring projektet *Exceptionell råvara* som drivs av LRF). Morten efterlyste en än större konkretisering för att göra strategiarbetet lättare och för att ka känslan av ägarskap. Jens menade att den kommande dialogen under året kring strategin är avsedd att hjälpa till med just detta.

Info från de närvarande aktörerna

LRF/GRO

Ida Backström informerade om en pågående omorganisation som syftar till att omskapa GRO till LRF/Trädgård. Avsikten är att lyfta trädgårdsfrågorna på samma sätt som Bär- respektive Blomsterfrämjandet har gjort. Man poängterar främjandenaspekterna och vill också slå ett slag för frilandsgrönsakerna. Vid Elmia Garden 2013 fick odlarna upp ögonen för pelargoner och har nu kontakt med Karin Persson/POM. Slutligen berättade Ida om LRF:s projekt *Exceptionell råvara* (se närmare sid. 4).

Naturvårdsverket

Anna Lindhagen meddelade via telefon om regeringsuppdraget att revidera den nationella strategin och handlingsplanen för främmande arter och genotyper, eller s.k. invasiva arter. Uppdraget ska redovisas innan årsskiftet.

NordGen

Morten Rasmussens redovisning av status för svenskt frömaterial vid NordGen återfinns i bilaga X. Av c. 42 000 individuella fröprover är mer än 15 000 av svenskt ursprung. Hälften av beställarna av frö utgörs av privatpersoner.

Ett intensivt arbete har pågått för att förlänga projektet för perioden 2015-2017 avseende s.k. Public-Private Partnership inom växtförädling vilket finansieras av Nordiska Ministerrådet.

Därutöver: NordGens personal genomgår just nu p.g.a. åttaårsregeln en mycket omfattande generationsväxling vilket skapar stora utmaningar, slutredovisningen av det 20-åriga samarbetet om genbanker i södra Afrika (SADC-regionen) har godkänts av Sida, och slutligen anordnar [Fridtjof Nansens Institutt](#) i Norge 1-2 september ett seminarium om Nagoyaprotokollet.

Sveriges Hembygdsförbund

Gunnar Gröning från [kulturresevatet Vallby - Sörgården](#), en slättgård mellan Sövde och Töreboda, poängterade hembygdsrörelsens betydelse som kunskapsbärare och framhöll föreningarnas roll som viktiga partner i framtida samarbetsprojekt.

Skogsstyrelsen

Sanna Black-Samuelsson informerade om flera aktiviteter som skogssektorn delar med kulturväxtsektorn, bl.a. arbetet kring de invasiva arterna och EU-kommissionens s.k. SANCO-paket rörande utsäde och växtförökningsmaterial. Dessutom berättade hon att Sverige numera bedriver *in situ*-bevarande av inhemska lövträd enligt gemensamma europeiska principer, samt att SkogForsk är i färd med att utveckla idéer kring lövträd och skogsodlingsmaterial. Såväl antal

olika trädindivider som den geografiska spridningen beaktas. Det pågår även en utredning kring regelverket om förökning av klonmaterial som ska vara klar till maj månad.

SLU

Hilde Nybom rapporterade om en rad aktiviteter från SLU:s horisont: de nationella medlen till växtförädling och växtförädlingsforskning (bl.a. bladmögels resistens i potatis och flerårigt korn), medverkan i det samnordiska s.k. PPP-projektet (se Mortens redovisning) där SLU ansvarar för äpple, arbeten kring produktkvalitet samt Sten Stymnes forskargrupp kring växtoljor och -fetter.

Ur ett balsgårdsperspektiv arbetar man bl.a. med sensoriska analyser kopplade till cider, men även hur odlingsfaktorer och -teknik relaterar till s.k. terroir. Förutom ett DNA-projekt om plommon är institutionen involverad på äppelsidan i EU-projektet FruitBreedomics som syftar att koppla en stor mängd utseendemässiga egenskaper till molekylära markörer. Med s.k. SNP-markörer för över 1200 olika äppelsorter kommer det att bli mycket lättare att arbeta med viktiga egenskaper.

[Centrum för Innovativa Drycker](#), CID, bedöms dessvärre få ett ekonomiskt glapp under 2015 och förväntas få nya medel först 2016.

Sveriges Pomologiska Sällskap

Krister Andersson berättade om särskilda satsningar på päron omfattande bildandet av en päronkommitté, nya beskrivningar av vissa sorter, omypningar samt – i bästa fall – en ny päronpomologi 2020. Sällskapet planerar en pomologträff 18-19 oktober för att samla äldre och yngre verksamma. Nästa år firar Sällskapet 15-årsjubileum och inför detta planerar man en utställning på Tullgarn med äppel- och päronsorter. Slutligen kommer man åter att börja producera ströskrifter.

Sveriges friluftsmuséer

Maria Nyman-Nilsson informerade om omläggning av klonarkivet för frukt på Fredriksdal i Helsingborg samt om stora utmaningar p.g.a. sjukdomar på päron och rosor (framför allt rost). I frånvaro av kemisk bekämpning är alternativen få. Tonvikten på päron i klonarkivet har därför minskat. Utvärderingen av POM:s rosmaterial går mot sitt slut. Årets utställningssatsning kommer att handla om växtfärgning.

Fritidsodlingens Riksorganisation, FOR

Göran Svanfeldt, slutligen, framhöll det fortsatta stora allmänintresset för trädgård och odling som inte minst visar sig i samband med den välbesökta Älvsjömässan Nordiska trädgårdar men underströk också vikten av att stärka kunskaperna om växternas kulturhistoria.

Info från samordningen vid SLU/LTJ-fak.

Eva Jansson inledde med att berätta om arbetet kring Grönt kulturarv® som bl.a. rönt stort intresse vid årets mässa i Älvsjö. 4000 plantor/sort, liksom 5000 plantor av kronärtskockan 'Herrgårds' som är ny för året, finns nu att tillgå från Elitplantstationen. Därutöver fanns påsar av potatislöken 'Leksand'. Några pelargo-

ner ligger nu i ”pipelinen” som först ska sjukdomstestas och förökas för att tidigast 2015 finnas i produktion. Förökningen av utvalda rosor går lite långsammare. Ett faktablad om Grönt kulturarv® kommer att produceras av SLU/Movium. Ett GK-nätverk bestående av bl.a. kommuner och parkförvaltningar har nu också bildats under 2014 inom ramen för Hållbar UTveckling i Skåne (HUT).

POM:s verkstad i Hook ledde omedelbart till att programledningen kopplades samman med LRF:s projekt *Exceptionell råvara* och medverkan i ett möte med projektledningen, odlare och kockar 24 mars. Detta ledde till bildandet av en särskild arbetsgrupp. Frågorna är många, utmaningarna kring tillgång på material finns där, intresset är mycket stort och arbetet spännande. [Några programrådsledamöter kommenterade att alla sorter inte passar för odling överallt, samt att faktorer som skördetidpunkt m.m. måste beaktas.]

Med anledning av att landets kyrkogårdar fr.o.m. 2014 måste anta särskilda vårdplaner samarbetar POM och Svenska kyrkan nu i projektet ”Kyrko-POM” som omfattar inventeringar och insamlingar av lämpligt växtmaterial. Därutöver har kontakter knutits med Statens Fastighetsverk och två möten är inplanerade under våren.

Vidare pågår förberedelser för flytt och plantering av utvalt växtmaterial i Centrala Samlingen i Alnarp, särskilt perenner, lök- och knölväxter samt vegetativt förökade nyttoväxter. Utvärderingen av de insamlade växterna är nu generellt i slutfasen. Möjligheten till distribution av material till framtida nya klonarkiv ser preliminärt ut att kunna börja i slutet av 2015.

Slutligen berördes kort läget för hemsidan efter de organisatoriska förändringarna vid LTV-fakulteten i Alnarp. Nya kalendarieuppgifter och bildmaterial kan tills vidare skickas direkt till Eva för vidare utläggning.

Extern utvärdering av programmet

Några programrådsledamöter uppmärksammade att rapporten från den externa utvärderingen av Åsmund Asdal ännu inte hade skickats ut och uppmanade Jordbruksverket att göra det. Programrådet beslöt att avsätta ordentligt med tid vid höstmötet att diskutera rapportens slutsatser och rekommendationer.

Information från Jordbruksverket

(lämnad av Jens Weibull)

PRM-förslaget om utsäde och förökningsmaterial: vad händer?

EU-kommissionens förslag om en samlad lagstiftning för saluföring av utsäde och växtförökningsmaterial förkastades av Europaparlamentet 11 mars. Coreper, som förbereder alla möten på ministernivå, rekommenderade 26 mars Rådet att föreslå Kommissionen att lyfta ur och/eller skriva om delar av förslaget. Arbetet fortsätter inom Kommissionens arbetsgrupp där medlemsstaterna förhandlar. Ett omarbetat förslag kan väntas till hösten.

Regeringsuppdraget Gastronomiska regioner

Jordbruksverket fick i maj 2013 ett uppdrag att "... utveckla gastronomiska regioner inom ramen för Sverige – det nya matlandet". Uppdraget ska redovisas i december 2014. Deluppdrag 2 syftar till att "...utveckla kunskaperna om gastronomiska egenskaper hos traditionella arter och sorter och tillgängliggöra dessa för bransch och allmänhet". För ändamålet har bl.a. Agneta Börjeson engagerats. Uppdraget förväntas resultera i en webbplattform för företag, kommuner och organisationer som vill knyta växter och lantraser till "...plats, metod samt kultur- och naturvärden".

Aktuellt kring växtförädlarrätt och molekylära markörer

Svenska förädlare av framför allt frukt och bär undviker i dag av kostnadsskäl att söka växtförädlarrätt för nya sorter. För att erhålla växtförädlarrätt krävs nämligen flera års dyrbar provning. Att särskilja nya sorter med hjälp av molekylära markörer vore möjligen ett både enklare, snabbare och billigare arbetssätt. Frågan har därför lyfts av Sverige i samband med den gemensamma växtförädlarrättsmyndighetens (CPVO) årliga möte. Parallellt pågår ett arbete inom växtförädlarrättskonventionen UPOV. CPVO förfogar över (hittills underutnyttjade) FoU-medel och prioriterar samtidigt en utveckling mot molekylära metoder.

EU-förordningen kring Nagoyaprotokollet

En ny EU-förordning som reglerar genomförandet av Nagoyaprotokollet har tagits fram och förväntas bli godkänd innan sommaren. Förordningen statuerar hur tillträde till genetiska resurser ska gå till, samt hur vinster från deras användning ska fördelas rimligt och rättvist. Ur ett växtperspektiv reglerar protokollet alla de växtgenetiska resurser som inte omfattas av det Internationella Fördragets för växtgenetiska resurser s.k. Annex I (bilaga 5). EU:s förordning – som när den beslutas av Rådet blir omedelbart gällande i samtliga medlemsländer – föreskriver en rad andra åtgärder som nationella kontaktorgan och -personer, krav på "tillbörlig aktsamhet", kontroll att användarna följer ingångna avtal m.m., men anvisar också sätt för att underlätta för brukare av genetiska resurser. Alla användare uppmanas att sätta sig in i förordningens konsekvenser.

Nytt om landsbygdsprogrammet

Det nya landsbygdsprogrammet för perioden 2014-2020 har nu rullat i gång. För POM relevanta projektstöd – t.ex. projekt för att få upp utsädesvolymen – kan bli aktuella först under 2015. Stöd för odling av bruna bönor finns kvar (fr.o.m. 2015) och stöd till odling av övriga "bevarandevärda växter" förväntas bli aktuellt fr.o.m. 2016/2017.

Övriga frågor

POM:s medel för FoU

På Maria Nyman-Nilssons fråga om de FoU-medel som tidigare fanns tillgängliga, och som programrådet var med och beslutade om, förklarade Jens och Eva att de i realiteten krympta ramarna för programmet tvingade fram till ett ändrat förfarande. Hanteringen av medlen blev också för omfattande i förhållande till deras storlek. Under 2013 och 2014 har i stället särskilda medel satts av för att slutföra arbetet kring DNA-arbetet på rosor (framför allt SLU) samt marknadsföringsarbete avseende Grönt kulturarvs®-växter (Elitplantstationen).

Frågan om ”fria” FoU-medel ska finnas tillgängliga under den kommande fasen av POM är fortfarande öppen.

Nästa möte

Programrådets höstmöte 2014 hålls 16 oktober på NordGen i Alnarp.

Bilagor:

1. NordGen årsrapport_2013_slutversion
2. NordGen översikt svenskt material_20140223
3. NordGen distribution per 2014-03-31
4. NordGen fröbeställningar_2013
5. Förteckning över grödor som omfattas av det multilaterala systemet (ur Prop. 2002/03:52)